

župnik že dvajset let, in vendar so bili tudi njega, mladega človeka, za kazen predstavili sem, ker je bil prenapreden, ker je bil rodoljub in je učil fante peti. Danes ta župnik nič več ne ve o velikem svetu in tudi noče vedeti o njem; pokmetil se je in postal podoben tem surovim ljudem, skrbi ž njimi in se ž njimi veseli, oznanja jim božjo besedo, oni pa mu odrajujejo bero in kar je predpisano. Ne šel bi več v svet in njegovim verniki bi ga niti ne pustili; on pa tudi sam dobro ve, da bi bil tam zunaj sam sebi v napotje in bi poginil kakor drevo, prepozno presajeno v tujo zemljo. Kačur prvič naleti na moža, ko le-ta gnoj kida, kar je učitelju grozen pogled. Ker pa nič tako jasno in tako grozno ne more označiti Kačurjevega novega bivališča in njega prebivalcev kakor klasična pridiga župnikova, ki jo je imel prvo nedeljo po učiteljevem prihodu, naj jo doslovno navedem: „Kristjani! Prišel je v Blatni dol nov učitelj, mlad gospod, tamle stoji pred zakristijo!“ Vsi so se ozrli na Kačurja. „Da boste pošteno ravnali z njim! Drugače boste imeli z mano opraviti! — Zakaj pa se smeje tisti paglavec tam? Ti, ki stojiš zraven, primi ga za lase; dobro ga primi! — Da ne boste tako ravnali s tem učiteljem, kakor ste s prejšnjim, ki ste ga gnali, rokovnjači, naravnost v pekel! Če se ga le eden dotakne, ali če ga postrani pogleda, mu bom tako neznansko nategnil ušesa, da bo pomnil svoje žive dni! In po odvezo naj si gre k Nacetu iz Razora ali pa Brinčku iz Močilnika; pri meni je ne bo dobil! Pa otroke pošiljajte v šolo, kolikor morete! Če nima posla na polju, naj ne postaja brez opravila, naj ne hodijo za gnezdi stikat in žogo bit! Nikdar naj ne ugledam takega smrkavca na cesti! Neusmiljeno ga bom naklestil in očetu bom poslal žendarje v hišo! Kaj mislite, da je učitelj zastoj plačan? Saj bi nam denar kradel, če bi stal v šoli s palico in bi nobenega blizu ne bilo! Pa vam še jaz maše ne bom bral, ne bom izpovedoval in ne obhajal, ampak samo vlekel denarje in pa ves dan: luk, luk, luk — in mav, mav, mav! — Učitelju pa je tudi treba povedati, da naj z našimi paglavci po pameti v cerkev hodi! Dobro naj jih naklesti, korenito nabije, kadar je potreba! In potreba je zmerom! Naučiii se itak ne bodo nič, ker so preneumni, ampak vsaj strah bodo imeli pred palico! — Kar nam je treba danes še drugega povedati, je tole: ne kradite, ne pobijajte se po krčmah in dedci naj puste babe in babe dedce pri miru, drugače bo joj! Amen!“ Kdo bi rekel, da ne govori iz teh besed realna preteklost, morda celo hribovska sedanost! Na vsak način pa je to tudi klasična oznaka župnika samega. To torej je Kačurjevo „ukazano“ delo, če to izpolni, bo storil svojo dolžnost. Pri maši je bila med kmetskim svetom bujno razvita deklica z rdečo židano ruto; vsa njena prikazen ni spadala v ta okvir, zato je vzbujala Kačurjevo pozornost. In kakor se je njegov prednik v službi iz dolgega časa obesil, tako se je Kačur iz dolgega časa — zaljubil. To se pravi: ne zaljubil, ker ljubezen je le ena in to je bil podaril nevredni Minki iz Bistre, ki mu je še vedno bleščala pred očmi, ampak zagledal se je vanjo in jo poželel, ker poželenje je rodilo zvezo teh dveh čisto nesorodnih bitij.

(Konec prih.)

Zabavna knjižnica. Založila in na svetlo dala „Slov. Matica“. XVIII. zvezek. Uredil Josip Kostanjevec. V Ljubljani 1906. — Knjiga obsega po vrsti sledeče spise:

1.) L. Seršen: Povest o literatu. — Razume se, da je to povest o slovenskem literatu; če pa se govori o slovenskem literatu, se misli vedno na človeka, ki je zgrešil svoj poklic, namreč ne poklic literata, ampak praktični, življenski poklic, tisti, ki ga nepriznani duhovitniki imenujejo filistrskega. Ta filistrski poklic pa literati zgreše vedno zaradi svojega talenta in baš v trenutku, ko ga zgreše, šele prav odkrijejo svoj talent. — To je doslej tip slovenskega literata v

slovenski literaturi in nemalo izvodov bi zasledili, ko bi zasledovali junake in junačke naših romanov in novel. Pisatelj piše rad o pisateljih in čim bolj nesrečnega prikazuje pisatelj pisatelja, tem prej računa na sočustvo in vnemo bralcev ter na njih usmiljenje. — Kaj ne? Občinstvo se res namrdne, ako sliši, da je kak pisatelj ali celo pesnik — srečen v življenju . . . Kaj se je nekoč zgodilo? Punčka je s solzami v očeh čitala pretresljivo tužne pesmi nekega pesnika; smilil se ji je revež, ki je peval vedno in toliko o nesreči. Da bi ga potolažila, si izve njegov naslov, tolaži pesnika najprej pismeno, potem pa mu naznani svoj poset. In došla je v njegovo stanovanje; kako je gledala: hišna številka je kazala na lepo vilo, sprejela je punčko krasna dama, ki je rekla, da je pesnikova soproga, in stopil ji je nasproti pesnik sam, lep mož, in jo je peljal ljubeznivo v svojo elegantno sobo in ji pojasnil, da poštena borba pelje do zmage; končno ji je rekel pomembno, da ni, da bi moral biti nesrečen, kdor ima čut za nesrečo. Poučil jo je, da tudi umetnost more biti tisti filistrski poklic, umetniški poklic brez filistrskih koncesij, a da postanemo napram revščini in nesreči prav topi in, kar je huje, naposled ravnodušni, če se nam vedno kar trobi o revščini in nesreči. — Toda res; ta dogodbica se ni primerila pri nas. — — Naša „Povest o literatu“ nam slika literata, ki je zanj literatska nadarjenost nesreča, nesreča pa zato, ker se njegova nadarjenost ne priznava. „Priznava“ — v tem leži vselej kriza pri takih literatih. Kdo jih ne priznava? Občinstvo? Kjer se to s pravico trdi, tam je literat zgrešil svoj poklic, in sicer literarni poklic. A navadno se ne misli na občinstvo, ampak na njegova glasila, na urednike in ocenjevalce. Tu je stvar že drugačna; tu more obsodba kakega pisatelja biti krivična. Vendar: prav nadarjen in priden literat bo koračil preko urednika in ocenjevalca do občinstva, to je povsem sigurno; manj sigurno je, da bodo vsi, ki jih podpirajo: uredniki in ocenjevalci, res prodrli — v občinstvo. — — Literat v naši povesti spada med tiste, ki postanejo žrtva nenaklonjenosti urednika. Zaradi njegove — literarne nadarjenosti mu ni šlo od rok v praktičnem poklicu; ko pa nastopi kot literat, zopet ne more uspevati: enkrat je preidealno, drugikrat prerezek. Do tretje stopnje pa še ni došel, da bi namreč „uvaževal razmere“ in spisal na pr. „povest o jari kači in njenih mladičih“, češ, taka povest bi šla uredniku v slast. Preden je došel do te stopnje, je izginil, bodisi da je poginil ali da se je le izgubil kot literat. Literatissimus še vsekakor ni postal; ni še čisto domač v literarni družbi, ki ji je „veselje, nekaljeno veselje“, ako se razlega njeno „hripavo petje v predmestni krčmi“. Simpatično je tudi, da ga zadene tako hudo propalost njegove prej tako nedolžne Mele. — Na danih premisah je povest sploh kaj spretno zasnovana; razvoj se sicer vrši skokoma, a to je pri malem obsegu povesti opravičljivo. Širše ozadje ji daje dobro izpeljana teorija o podedovanih „očeh“, ki jih kot znamenja bodočih nesrečnikov zapazi učitelj Petrovec, oče našega literata, najprej na svojih otrocih. — V spisu je tudi dokaj satire; a zlasti se pisatelju posrečijo bolj lirični deli.

2.) Roman Romanov: Anina prva ljubezen. — Anica je prodajalka čevljev; ker je menda malo kupcev in ona pač ni vajena si sama najti kako delo, presedi cele dni pri steklenih vratih in čita knjige in sanjari o kakem lepem fantu. Enkrat pa res pride lep fant čevlje kupovat; lepo ji zna govoriti, ona mu da čevlje — zastonj, a fant ji je skoraj dal poljub. Ker ni bilo denarja za čevlje, je gospodar prodajalko seveda zapodil iz službe. — Ko pa je potem drugje dobila drugo službo, ni več podarjala čevljev. To prav radi verjamemo! In to je zgodovina prve ljubezni.

3.) Ivan Cankar: Smrt in pogreb Jakoba Nesreče. — „Kako pa je umrl?“ „Kako naj je umrl? Obesil se je.“ — Na tem dejstvu, ki se — češ — razume samo ob sebi, je zgrajena povest. Brez pomislekov izjavljam, da spada med najboljše Cankarjeve; naj jo preberó tudi tisti, ki niso zapriseženi Cankarjevi pristaši. V tej povesti bodo našli nekaj, kar ni pogostno pri prhki, navadno celo abstraktni snovi Cankarjevih spisov: našli bodo plastiko in točne obrise; gonilo pa je zdaj huda satira, oblečena v dozdevno malomarnost, zdaj pravi rabeljski humor, zdaj celo grozna tragika; opozarjam le na način, kako se godi črvičku Jakobu, ki ga „treba ni bilo“, takoj po rojstvu. Tudi pozneje gaje mati pahnila od sebe, tako da ni mogel „stopiti med pravične ljudi“; tako Erinije materi ne dajo miru.

4.) Ivan Skilan: Tesar Aleš. — Prve strani te povesti sem čital prav z užitkom, kakor bi poslušal novega Jurčiča. Tesar Aleš je kar „za prijeti“, takisto stari njegov сосед. Kako pa se Aleš lovi med dvema deklicama, to že ni več dobro, in požar, ki upepeli Aleševo hišo, je postal deus ex machina in odslej povest sploh zelo pada. Konec pa je ves ponesrečen: da se Mana, stopivši po poroki iz cerkve, spotakne ob „nekaj“ (!) in pade z vsem telesom naprej na neko (!) leseno stvar, ki je ob njenem padcu votlo zabobnela“, to je dogodek, ki bi bilo zanj treba še enkrat pisati „Čmokavzarja in Ušperno“, če se namreč pomisli, da tisti „nekaj“ ni morda kak boben ali prazen škač, ampak da je — ljudje, ne prestrašite se! — da je pravcata rakev, ki so v njej med poroko prinesli mrtvega Aleša... O tempora, o scriptores!

5.) Milan Pugelj: Diletant. — Spis odgovarja po vsebini in slogu popolnoma svojemu naslovu, ako mu pridenemo besedico „slab“.

6.) Jos. Kostanjevec: Obsojena. To je prav dobra, glede vsebine in tehnike dovršena novelica iz polgosposkega življenja, ki ga zna Kostanjevec risati z znano spretnostjo, iz življenja, ki krije pod nezatno skorjo često toliko tuge in toliko nesreče.

Dr. Jos. Tominšek.

Prevodi iz svetovne književnosti. III. L. N. Tolstoj. „Moč teme“. Narodna drama v petih dejanjih. Prevela iz ruščine Minka Govékarjeva. V Ljubljani, 1907. Založila in izdala „Slovenska Matica“.

Ko sem lani na tem mestu ocenjeval Minke Govékarjeve prevode iz ruščine, izišle pri Bambergu pod naslovom „Ruska moderna“, sem rekel, da je gospa Govékarjeva v prelaganju iz ruščine „sicer še precej nesigurna začetnica“, da pa je vkljub temu „ona v prevodni literaturi naših privatnih založnikov že sedaj ena izmed najboljših moči“. Svojo oceno sem končal z besedami: „Na naši „Matici“ pa je, da nam da dovršene, to je umetniške prevode, ki ne bodo ustrezali samo potrebam knjižnega trga, ampak se bodo uvrščali tudi v našo umetniško literaturo kot del njen.“

Letos pa srečam gospo Govékarjevo med prelagatelji za Matično knjižnico: „Prevodi iz svetovne književnosti“. Tega v resnici nisem pričakoval. Ne od gospe Govékarjeve, ampak od Matice in njene knjižnice. Prvi moram celo priznati, da se je v „Moči teme“ bolj potrudila nego v lanskih prevodih. Njej bi mogel kvečjemu očitati, da se je lotila prevajanja enega najtežjih umotvorov ruske literature. In ker je ta umotvor obenem najznamenitejša ruska drama, bi se morebiti vrhutega njen korak mogel imenovati lehkomišelnost; ako bi bil strog, bi ga celo mogel nazvati predrznost. Jaz sam sem se pred svojim bivanjem v Rusiji večkrat polotil prelaganja Tolstega pretresljive drame, a vselej sem odložil delo iz rok, ker sem vsakokrat spoznal, da mora poprej človek na lastne oči videti in na lastna ušesa slišati ruskega kmeta — iz čigar duše je vstalo to delo — preden se kakorkoli peča s to „narodno dramo“.